

У ПОТРАЗИ ЗА ПРАВДОМ

Ових дана ће 20 фебруар, међународни дан социјалне правде.

Уредити друштвени живот у складу са начелима правде, једнакости и слободе је вечити и недосегнути идеал. Највеће револуције и извршене су у име борбе за слободније и праведније друштво.

Праведно је односити се према свим људима као једнако вредним, моралним особама са истим друштвеним и политичким правима и обавезама.

Основна тешкоћа у дефинисању социјалне правде крије се, међутим, у томе што ће људи, у зависности од свог друштвеног положаја, различито гледати на то шта су правда и праведно друштво.

Излаз нуди Џон Ролс и његова концепција правде као правичности. До ње Ролс долази мисаоним експериментом у коме, прекривени велом незнања, незнајући модерним вокабуларом речено да ли су просјаци или олигарси, људи трагају за принципима правичности. Његов закључак је да правична (не)једнакост мора бити резултат претходних једнаких могућности и корисна свима, пре свега онима сиромашнима. Тако се концепт праведног мири са концептом развојног друштва.

Слично полазиште бране данас Пикети, Ферейра или наш Бранко Милановић када, по аналогiji да добрим и лошим холестеролом, говоре о лошој, друштвено цементирајућој и доброј, развојно стимулативној и индивидуално подстичућој (умереној)неједнакости.

Настојање да се појам социјалне правде садржајно прецизира довео је до формирања индекса социјалне правде који обухвата : спречавање сиромаштва, једнакост у образовању, доступност тржишта рада, социјалну кохезију и недискриминацију и здравље.

Насупрот томе, постдемократска редукција демократије, поред увећања економских неједнакости води и ерозији правне и политичке једнакости. Последично, већ опако неједнак свет завршава уместо у утопији праведног друштва у њеној дистопијској карикатури. Иако то звучи невероватно, најбогатијих 1% људи данас има више новца од осталих 99% заједно. Ако значајан део раста добити као резултата примене технолошких иновација не буде издвојен за осигурање базичних потреба свих, него и даље буде плен паралелног света супербогатих тај јаз ће разорити револуционарно свето тројство – једнакост, слобода, братство.

Случај Србија

Ових дана Србија неодољиво подсећа на туробни социјални пејсаж или још пре портрет на коме се „из авиона“ види депресиван израз лица условљен деценијском рецесијом, сиромаштвом и социјалном изолацијом.

Тамо где расту неједнакости, расту и похлепа и саможивост а падају солидарност и социјална кохезија. Све партије и власти су декларативно за социјално одговорну државу али се деценијски ефекти беде и неравноправности јасно виде.

Или сам нагљув или не чујем да цркве снажно подижу глас против доминације среброљубља и властољубља над човекољубљем.

Пар процената моћника, у свим владајућим варијантама, контролише страхом и/или поткупљивањем, односно кроз корумпирање, клијентелизам и партијско запошљавање, животе свих осталих.

Створена је клима, производњом полуистина („постистина“) или чак отворених лажи, популистичког варања и опсенарства у којој грађани левитирају између неверице шта их је снашло, беса и цинизма или још пре помирености и апатије.

Наравно, у грађане не рачунам сервилне бескичмењаке и наручене трубадуре или плаћене ботове. Они су поданици на изволте свакоме ко их изнајми. И нису баш малобројни. Истини за вољу, још је наш либерални мислилац Владимир Јовановић своме сину, великом правнику, дао име Слободан а ћерки Правда. Са слободом и Слободанима смо имали различита искуства али се правда, ни као име, ни као пракса у Србији једноставно нису „запатели“.

Замисао да би сврха политике требало да буде заједничко расуђивање о јавним проблемима, са заједничком посвећеношћу основним принципима правде, све више се види као утопијска фантазија. За многе, политика је инхерентно корумпирана и увек служи интересима најмоћнијих. Последично, држава у неолибералном капитализму јесте поље утакмице, али је то поље неравно и са судијама које толеришу офсајде и фаулове и свирају пенале у корист богатијег тима – на делу је “структурални афинитет” између власти и крупног капитала.

Можда је то зато што не можемо постати праведно друштво а да истовремено не постанемо пристојно, уљубљено и толерантно и образовано, „здрavo“ друштво.

Ако неко мисли да је ово типична неаргументована синдикална реторика нека добро размисли и потражи податке о друштвеном производу, платама и пензијама, уделу људи који живе у ризику од сиромаштва и неједнакостима дупло већим од европског просека.

Запитајмо се и ко може себи да приушти квалитетну и благовремену здравствену услугу? Кома дете студира жељени факултет и може да се онда запосли на пристојно плаћеном и креативном послу.

И да га претходно добије у конкуренцији са партијским апарачицима са купљеним дипломама?

Кога још искрено чуде политичка корупција, намештени послови и провизије, (полу)тајни уговори и пословни дилови и уграђивања?

Ако већ живимо у партократији у којој је владајућа каста окупира државу, или још пре у цезаризму у коме је дух демократске расправе изгнан, јел може да чуди, по извештају Фридом Хауса, срзавање Србије на ниво полуслободне државе?

Је ли још неке енигма зашто нам деца трајно одлазе?

На крају пружимо себи искрени одговор на једноставно питање: Треба ли да онда и даље седимо подвијена репа или је време да се усправимо и да и протестима, не верујујући на реч политичким трбухозборцима, сами изборимо за правду. Правда се не добија на поклон, она се осваја.

Зоран Стојиљковић (Аутор је професор политичких наука и председник УГС Независност)